

Spis treści

Od Redakcji	13
Wstęp	15
Wykłady	17
Wykład 1. Baśń i polityka	19
Świat fikcyjny czy quasi-rzeczywisty?	19
„Nie bądź bezpieczny, poeta pamięta...” – czy tak?	20
Polityka w baśni	22
Baśń w polityce	23
O badaniu współzależności faktów literackich i faktów politycznych	23
Wykład 2. Czym jest kultura narodów pozbawionych państwa?	25
Nowożytna historia trwania narodów środkowoeuropejskich pozbawionych własnego państwa	25
Przegląd i typologia sytuacji poszczególnych narodów w XVIII, XIX i XX wieku	26
Wychowawcze, ideowe i polityczne funkcje kultury – a w niej literatury – w trwaniu narodu bez państwa	29
Specyfika przykładu polskiego w okresie 1795–1918	32
Wykład 3. Skomplikowany podmiot kultury polskiej przed 1795 rokiem	34
Rzeczpospolita Obojga Narodów – państwo wieloetniczne i wielowyznaniowe, zintegrowane politycznie i na poziomie kultury elitarnej	34

Socjologia świadomości narodowej i politycznej mieszkańców Rzeczypospolitej Obojga Narodów	35
Geografia kultury polskiej pod koniec XVIII wieku	38
Oświeceniowa ideologia etatystyczna w kulturze polskiej końca XVIII wieku	39
Dramat trzeciego rozbioru pojmowanego jako koniec istnienia Polski	42
Wykład 4. Epoka napoleońska w kulturze polskiej	44
Czy Polska już zginęła? Legionowy głos w ogólnonarodowej debacie jako początek filozofii polskiego romantyzmu	44
Początek trójzaborowej dezintegracji polskiej sytuacji i polskiej mentalności politycznej	46
Dwie strategie walki o sprawę polską w epoce napoleońskiej	47
Polityczna opcja napoleońska jako wybór nietypowego miejsca dla Polski w Europie	48
Kultura polska pierwszej dekady XIX wieku	50
Nauka historii poprzez dzieła literackie	51
Prawda o roku 1812 na Litwie u Niemcewicza, Mickiewicza i Chodźki	55
Wykład 5. Po kongresie wiedeńskim	58
Kongres wiedeński 1815 roku w dziejach Europy i w dziejach Polski – mit liberalizacji Rosji i realia samodzielnego państwa	58
Nowa geografia polskiej kultury – priorytet Wilna	60
Masoneria jako siła sprawcza europejskiej ideologii politycznej i kultury XIX wieku	61
Towarzystwo Filomatów, ich proces i nieoczekiwana kariera w historii kultury polskiej	63
Wykład 6. O rozumieniu romantyzmu	65
Wieloznaczność pojęcia „romantyzm”	65
Tajemnica – pierwszy klucz do rozumienia romantyzmu	66
Wolność – klucz drugi	69
Różne narodowe oblicza romantyzmu	70

Przejęciowość i trwałość romantyzmu	74
Wykład 7. Fenomen Adama Mickiewicza	75
Spory o Mickiewicza	75
Na marginesie <i>Ody do młodości</i>	76
Romantyzm po wileńsku	77
<i>Dziady</i> – czyli dzieje Mickiewiczowskiego romantyzmu	78
Wykład 8. „Szkoła ukraińska”	80
O polskim romantyzmie inaczej	80
<i>Maria</i> Malczewskiego (1825)	81
<i>Zamek kaniowski</i> Goszczyńskiego (1828)	83
Ukraina Bohdana Zaleskiego	84
Wykład 9. Wielka Emigracja jako pierwszoplanowe zjawisko w nowożytnych polskich dziejach politycznych, kulturalnych i ideowych	85
Geneza Wielkiej Emigracji, jej zasięg socjalno-pokoleniowy, czas trwania oraz miejsca osiedlenia i los jej uczestników	85
Główne inicjatywy polityczne uczestników Wielkiej Emigracji	87
Kierunki ideowe myśli emigracyjnej	89
Związki Wielkiej Emigracji z życiem w kraju	89
Wielka Emigracja w literaturze polskiej	92
Znaczenie emigracji politycznych dla historycznego bytu narodów zniewolonych	94
Wykład 10. Mickiewicz na paryskim bruku i w wędrówkach dalszych	95
Wstęp do analizy: kreatywnizm polityczny jako cecha niektórych dzieł literackich	95
Mickiewiczowska Ojczyzna – jej imię, przyroda i ludzie	96
Słowiański rodowód i miejsce Mickiewiczowskiej Polski	97
Mickiewiczowska wizja duchowej tożsamości Polski	100
Tradycjonalista czy postępowiec?	102
„Polska – Chrystusem narodów” – czyli co myśleć o Mickiewiczowskim mesjanizmie?	105

Wykład 11. Sprawy polskie z perspektywy Słowackiego	108
Słowacki – poeta <i>par excellence</i>	108
Ojczyzna Słowackiego	109
Na urwanych drogach <i>Króla Ducha</i>	110
Odpowiedzi na pytania współczesne – jak do tego doszło?	113
Odpowiedzi na pytania współczesne – jacy jesteśmy?	114
Odpowiedzi na pytania współczesne – co może być naszą nadzieją?	115
Wykład 12. Ten trzeci...	117
Sylwetka Zygmunta Krasińskiego	117
Sprawa polska w twórczości Krasińskiego	118
Widmo rewolucji	119
Sprawa polska w perspektywie odległych dziejów Europy i chrześcijaństwa	121
„Z szlachtą polską – polski lud”	122
Wykład 13. Romantycy z drugiego szeregu	124
Wincenty Pol – poeta powstańczy	124
W kręgu późnoromantycznej poezji patriotyczno-religijnej	126
„Stańmy jako upiórów gromada!”, czyli o polskiej pieśni tyrtejskiej	128
Przeszłość opowiadana w gawędzie i w powieści	130
Wykład 14. Specyficzne cechy polskiej literatury romantycznej	133
Regionalizm polskiej literatury romantycznej	133
Dwa kręgi polskiego romantyzmu – „światowcy” i „wiarusy”	134
Specyfika polskiego historyzmu romantycznego	134
Motywy religijne romantyzmu polskiego	135
Upolitycznienie polskiego romantyzmu	136
Wykład 15. Norwid, czyli przezwyciężenie romantyzmu	137
O trudności czytania Norwida	137
Norwidowa filozofia człowieka	138

Niezgoda na patriotyczny kodeks moralny polskiego romantyzmu	140
Sposób istnienia twórczości Norwida w literaturze polskiej	141
Wykład 16. Kraszewskiego przeczytali wszyscy	143
Poza schematem historycznoliterackim	143
Twórca gatunku powieści historyczno-dokumentarnej	144
Cykl powieściowych kronik z historii Polski	145
Wiedza o przeszłości narodu i państwa polskiego	146
Dzieje Polski w Europie	147
Polski instynkt państwowy i moralność polityczna	148
Wykład 17. Filozofia, kultura i myśl polityczna drugiej połowy XIX wieku – aura pozytywizmu	150
Cywilizacyjny skok Europy w połowie XIX stulecia	150
Człowiek w walce o byt	152
Systemy ideologiczne – nowa droga mobilizacji zachowań zbiorowych	153
Pozytywizm jako filozoficzna i ideowa oferta dla narodu zniewolonego	155
Publicystyka warszawska jako główne pole prezentowania idei pozytywistycznych w Polsce	156
Odbicie idei pozytywizmu w polskiej prozie lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych XIX wieku	158
Wykład 18. Sprawa polska w twórczości Henryka Sienkiewicza	161
Sienkiewiczowska wizja historii Polski	161
Kto jest największym wrogiem Polski?	163
Współczesny polski bastion obronny w opinii Sienkiewicza	165
Sienkiewicz i Polacy poza krajem	166
Wykład 19. Sprawa polska w twórczości Bolesława Prusa i Marii Konopnickiej	168
O tym, jak czytać Prusa	168
Pozytywista kwestionujący doktrynę	169
Pogłosy sprawy polskiej	171

Krąg zainteresowań Marii Konopnickiej	173
Pozytywizm polski – ideologia bez wizji sukcesu?	174
Wykład 20. Czy można być pozytywistką w Grodnie? – Eliza Orzeszkowa	176
Szczególna biografia Elizy Orzeszkowej	176
Konwencja powieści tendencyjnej	177
Rzeczywistość kresowa w twórczości dojrzałej Orzeszkowej	177
Motyw powstania styczniowego	181
Elizy Orzeszkowej pojęcie obowiązku obywatelskiego	182
Wykład 21. Pokolenie niepokornych w polityce, kulturze i literaturze	183
Inteligencja polska jako kategoria społeczna	183
Edukacja niepokornych	184
Narodziny i ewolucja socjalizmu polskiego	186
Myśl narodowa Ligi Polskiej i Ligi Narodowej	188
Wirus nacjonalizmu w mentalności Polaków po 1900 roku	191
Początki ruchu ludowego w trzech zaborach	193
Wykład 22. Antyideologiczny kanon sztuki i literatury epoki modernizmu a polska idea narodowa	196
Ogólne cechy filozofii epoki modernizmu	196
Modernistyczne pojmowanie sztuki	197
Rozbieżność filozoficznych i literackich kryteriów przynależności do modernizmu	199
Sposób istnienia i urozmaicenie problematyki narodowej w świecie przedstawionym literatury Młodej Polski	201
Wykład 23. Problematyka narodowa w portretach literackich polskiego inteligenta przełomu wieków	203
Inteligent warszawski i krakowski w centrum nowej polskiej sceny literackiej	203
Polskie portrety dekadenta	205
Inteligentkie drogi polityczne w utworach Żeromskiego	206

Dojrzewanie do żniw	209
Inteligenci partyjni w ujęciach Weyssenhoffa i Struga	211
Wykład 24. Geograficzny, społeczny i historyczny pejzaż Polski w literaturze przełomu wieków	213
Modernistyczne miasto, modernistyczna wieś – kategorie zniewolenia politycznego i tożsamości narodowej	213
Polska widziana spod Wawelu	215
Gdzie chłop jest potęgą, a gdzie nie?	216
Historia jak sygnał pobudki	219
Wykład 25. Polityczne role dziewiętnastowiecznej literatury polskiej – próba podsumowania	221
Patrząc z perspektywy Polski odrodzonej	221
Przegląd formacyjnych funkcji dziewiętnastowiecznej literatury polskiej	222
Społeczny odbiór dziewiętnastowiecznej literatury polskiej	225
Wykład 26. Była taka kultura...	228
Typowość czy unikatowość polskiej historii i literatury	228
Najazd świata realnego na światy przedstawione	229
Quasi-rzeczywistość polonocentryczna?	229
Więź dziewiętnastowiecznej literatury polskiej z polskim czytelnikiem	230
W jakim świecie... jaka literatura	233
Posłowie	297
Indeks osób	301